

Fundusze udziałowe kluczowym narzędziem rozwoju bankowości spółdzielczej w Polsce

Sławomir Juszczyk, Rafał Balina, Emilia Stola, Jerzy Różyński*

Streszczenie: Celem badań było określenie znaczenia funduszu udziałowego w rozwoju sektora bankowości spółdzielczej w Polsce.

Badania przeprowadzono na próbie 240 banków spółdzielczych. W badaniach wykorzystano następujące miary efektywności, tj.: zysk netto [tys. zł], ROE [%], wskaźnik C/I, ROA [%], marżę finansową. Uwzględniając uzyskane wyniki badań należy stwierdzić, że fundusz udziałowy umiarkowanie, ale pozytywnie wpływa na efektywność banków spółdzielczych. Ponadto badania wykazały, że zarządzający bankami spółdzielczymi powinni w sposób rozważny dokonywać zwiększania funduszu udziałowego, gdyż z jednej strony jego wzrost przyczynia się do przyrostu zysku netto w wartościach bezwzględnych, z drugiej zaś może powodować obniżenie się rentowności funduszy własnych ogółem banków spółdzielczych.

Słowa kluczowe: bank spółdzielczy, fundusze własne, fundusz udziałowy, efektywność ekonomiczna

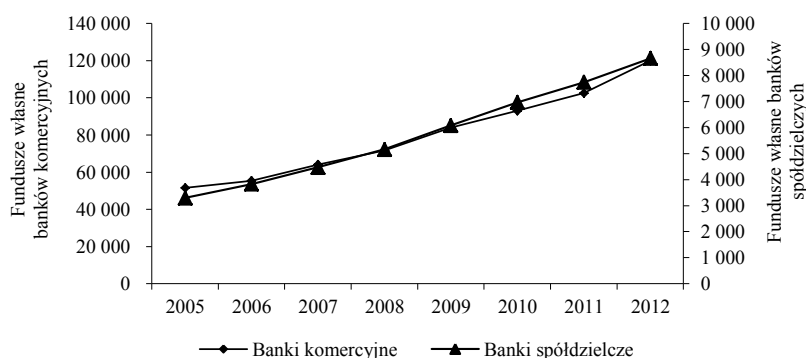
1. Podstawowe aspekty kształtowania funduszy własnych w banku spółdzielczym

W Polsce funkcjonują 572 banki spółdzielcze, w których zatrudnionych jest ponad 32 tysiące pracowników w około 4 tysiącach placówek, z których usług korzysta ponad 10 milionów klientów. W perspektywie najbliższych kilku lat sektor bankowości spółdzielczej czeka wiele wyzwań związanych z przemianami społecznymi, rynkowymi i prawnymi, które mogą wpłynąć na pozycję banków spółdzielczych na rynku bankowym w Polsce i Europie (Janc 2004).

Mając na uwadze dotychczasową działalność banków spółdzielczych, zauważalna jest zmiana w sposobie zarządzania oraz podejścia do prowadzenia działalności. Banki spółdzielcze w ostatnich latach zmieniają charakter prowadzonej działalności, co przejawia się między innymi zmianami w strukturze udzielanych kredytów, szerokości i głębokości oferowanej palety produktowej oraz prowadzonych działań marketingowych (Balina

* dr hab. Sławomir Juszczyk prof. SGGW, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, Zakład Bankowości, e-mali: slawomir_juszczyk@sggw.pl; dr Rafał Balina, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, Zakład Bankowości, e-mali: rafal_balina@sggw.pl; dr Emilia Stola, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, Zakład Bankowości, e-mali: emilia_stola@sggw.pl; mgr Jerzy Różyński, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw, Zakład Bankowości.

2013). Jednak zakres i tempo tych zmian są uzależnione od wyników ekonomiczno-finance- sowych banków spółdzielczych, które pozostają w związku z poziomem i strukturą funduszy własnych (Flejterski, Solorz 2012). Analizując poziom funduszy własnych banków spółdzielczych, w ostatnich ośmiu latach zauważalny jest wyraźny trend wzrostowy. Jak wynika z danych Komisji Nadzoru Finansowego, między rokiem 2005 a 2012 w sektorze banków spółdzielczych nastąpił przyrost funduszy własnych o 163%, podczas gdy w sektorze banków komercyjnych był on mniejszy, tj. 132%. Mimo znaczącej dynamiki przyrostu funduszy własnych banków spółdzielczych w ostatnich latach, nadal widoczne są różnice pomiędzy funduszami własnymi w bankach spółdzielczych i bankach komercyjnych, które w 2012 roku wynosiły ponad 111 mld zł, co przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Fundusze własne w bankach komercyjnych i spółdzielczych w latach 2005–2012 (mln zł)

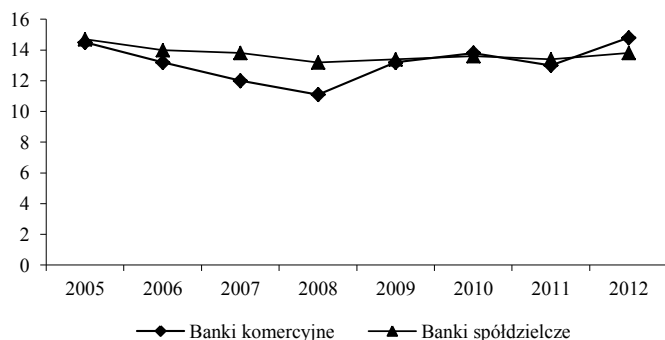
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Analizy sytuacji bankowego sektora spółdzielczego w tym funduszy własnych w 2012 r.* oraz *Informacji o przebiegu prac nad możliwymi modelami działania zrzeszeń w kontekście Dyrektywy CRD IV* oraz Rozporządzenia CRR. Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa, czerwiec 2013 r.

Taki stan rzeczy przekłada się na niższy poziom efektywności ekonomicznej banków spółdzielczych, które chcąc rozwijać swoją działalność, zmuszone są do powiększania funduszy własnych w drodze odpisów z zysku netto i pozyskiwania środków w ramach funduszu udziałowego tak, aby móc z powodzeniem wykorzystywać zgromadzone środki. Z danych Komisji Nadzoru Finansowego wynika, że w bankach spółdzielczych w latach 2005–2012 współczynnik wypłacalności oscylował między 14,7 a 13,2, co można zaobserwować na rysunku 2.

Jednocześnie niski poziom funduszy własnych banków spółdzielczych, przy uwzględnieniu wymagań kapitałowych powoduje, że nadwyżka depozytów nad kredytami, która w roku 2012 sięgnęła ponad 21 mld zł, nie może zostać w pełni wykorzystana do zwiększenia liczby i wielkości kredytów udzielanych przez banki spółdzielcze (Różyński 2009).

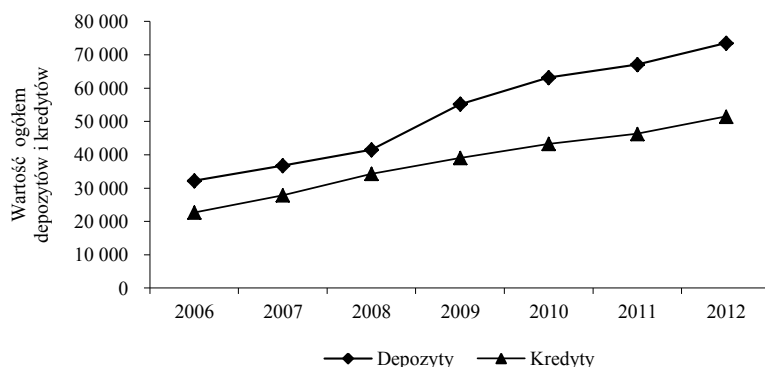
W związku z tym banki spółdzielcze zmuszone są do lokowania nadwyżek depozytów nad kredytami na rachunkach w bankach zrzeszających, których rentowność jest wyraźnie

mniejsza niż w przypadku, gdyby środki te zostały wykorzystane w celu udzielania kredytów dla klientów banków spółdzielczych (Szambelańczyk, Mielnik 2006).

Rysunek 2. Współczynnik wypłacalności w bankach komercyjnych i spółdzielczych w latach 2005–2012 (%)

Źródło: jak pod rysunkiem 1.

Rysunek 3. Nadwyżka depozytów nad kredytami w bankach spółdzielczych w latach 2006–2012 (mln zł)

Źródło: jak pod rysunkiem 1.

Dlatego też istotne jest zarządzanie funduszami własnymi banku w taki sposób, aby nastąpiło uzyskanie zadowalającego poziomu efektywności ekonomicznej (Szambelańczyk 2006). Ważną umiejętnością jest właściwa ocena potrzeb kapitałowych oraz możliwości pozyskania dodatkowych funduszy własnych. Następnie chodzi o alokację zgromadzonych zasobów pieniężnych w aktywa finansowe, której skutkiem będzie wzrost efektywności gospodarowania posiadanymi zasobami (Balina, Różyński, Idasz-Balina 2013). Powinno to przełożyć się na zwiększenie zysku netto, który może zasilić fundusz zasobowy, a tym samym przyczynić się do dalszego wzrostu efektywności banku spółdzielczego.

Istotne jest to, że bank spółdzielczy, niezależnie od wariantu misji, jaką przyjął i realizuje, działa w konkretnym, dynamicznym otoczeniu rynkowym. Dążenie do optymalizacji dochodu musi być realizowane z uwzględnieniem rozsądnego i akceptowalnego poziomu ryzyka, pełnego bezpieczeństwa powierzonych depozytów oraz przy uwzględnieniu misji, która dotyczy wspierania rozwoju społeczności i gospodarki lokalnej (Janc, Krymarys-Balcerzak 2004). Działania te muszą cechować się przede wszystkim efektywnością, której czynnikiem sprzyjającym jest między innymi osiągnięcie konkurencyjnej pozycji na rynku. Z drugiej strony, banki spółdzielcze muszą odpowiadać administracyjnym regulacjom, określającym przewidziany przepisami prawa poziom funduszy własnych względem akcji kredytowej i ponoszonego ryzyka (Brzozowska 2011).

W przypadku banków spółdzielczych, które są spółdzielniami, wyróżnić można dwa fundusze zasadnicze, tj. fundusz udziałowy oraz fundusz zasobowy (Prawo spółdzielcze art. 78). Zgodnie z prawem spółdzielczym, fundusz udziałowy tworzony jest z wpłat udziałów członkowskich, odpisów na udziały członkowskie z podziału nadwyżki finansowej lub innych źródeł określonych w odrębnych przepisach. Charakterystyczną cechą funduszu udziałowego jest jego zmienność, która wynika z istoty samej spółdzielni, która ma charakter otwarty (Zalcewicz 2009). Drugim z obligatoryjnych funduszy, jakie musi posiadać spółdzielnia jest fundusz zasobowy. W bankach spółdzielczych jest on przede wszystkim tworzony poprzez odpisy części nadwyżki bilansowej. A dokładniej rzecz ujmując, fundusz udziałowy odzwierciedla tę część majątku spółdzielni, która powstaje w wyniku prowadzenia przez nią działalności (Litwińczuk 1995). Fundusz zasobowy, podobnie jak fundusz udziałowy, służy finansowaniu działalności spółdzielni i pełni jednocześnie funkcję gwarancyjną (Zaleska 2002). Jak można zauważyć, możliwość zwiększania funduszu zasobowego, stanowiącego podstawę funkcjonowania banków spółdzielczych, pojawia się dopiero wtedy, gdy bank osiągnie zysk. W innym przypadku natomiast baza kapitałowa pozostanie bez zmian, o ile bank nie pokusi się o zwiększenie funduszu udziałowego. Jak wykazują badania, zależność między zyskiem netto a wielkością funduszy własnych jest bardzo silna, co między innymi jest uwarunkowane przepisami prawa (Juszczyk, Balina, Różyński, Pochopień 2013). W związku z tym, zwiększanie funduszu udziałowego stanowi istotne źródło pozyskania środków na rozwój bankowości spółdzielczej w Polsce.

2. Metodyka badania własnego

Za okres badawczy przyjęto lata 2005–2012, tj. począwszy od pierwszego pełnego roku członkostwa Polski w Unii Europejskiej. W prezentowanych badaniach początkowo objęto wszystkie banki spółdzielcze funkcjonujące w Polsce według stanu na 31.12.2005, tj. 576 banków. Pominięto 96 banków ze względu na to, że były objęte procesami łączenia lub istotnymi zmianami organizacyjnymi. W próbie badawczej pozostało zatem 480 banków tj. 83,3% populacji generalnej. Spośród pozostałych banków, po ich rosnącym uszeregowaniu według wartości aktywów ogółem, wylosowano co drugi bank, poczynając od banku

uszeregowanego na drugiej pozycji. Badaniami zatem objęto 240 banków, tj. 41,67% populacji generalnej. Materiał źródłowy stanowiły:

- sprawozdania finansowe z Monitora Spółdzielczego B,
- dane statystyczne Komisji Nadzoru Finansowego,
- dane statystyczne Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,
- dane statystyczne banków zrzeszających,
- publikacje Narodowego Banku Polskiego,
- dane statystyki masowej dotyczące Unii Europejskiej oraz Polski,
- dane statystyczne poszczególnych banków spółdzielczych.

Jedną z ważniejszych miar oceny efektywności jest wielkość zysku. Można nawet uznać, że jest to miara najważniejsza (Kowalski, Balina, Różyński 2013). Szustak uważa, że osiągnięty zysk umożliwia wzrost wartości rynkowej, wypłatę dywidendy ich właścicielom, wzrost wiarygodności banku na rynku oraz determinuje stopień samofinansowania rozwoju banku, zysk netto jest bowiem ważnym źródłem zasilania funduszy własnych (Szustak 2009). W badaniach efektywności jako miary wykorzystano się:

- zysk netto (tys. zł),
- stopę zwrotu z funduszy własnych (ROE) (%), stanowiącą iloraz zysku netto i funduszy własnych ogółem,
- wskaźnik C/I, stanowiący relację kosztów działania banku wraz z amortyzacją do wyniku na działalności bankowej skorygowanego o wynik na pozostałej działalności operacyjnej,
- stopę zwrotu z aktywów ogółem (ROA) (%), stanowiącą iloraz zysku netto i aktywów ogółem banku,
- marżę finansową, iloraz wyniku z tytułu odsetek i średniej wielkości aktywów pracujących.

Analiza efektywności zostanie przeprowadzona w ramach wydzielonych grup. Podział podmiotów na grupy zostanie dokonany na podstawie metody kwartyli, co oznacza, iż w grupie I znajdzie się 25% banków, które charakteryzują się najniższym poziomem analizowanego kryterium, w grupie III znajdzie się 25% banków o najwyższym poziomie danego kryterium, grupa II natomiast zawierała będzie pozostałe 50% badanej populacji, czyli podmioty charakteryzujące się wartościami pośrednimi między grupą I i III.

Podawane na rysunkach wartości przyjętych miar efektywności stanowią średnie wartości dla banków, które zostały zaliczone do danego kwartyla.

3. Wyniki i ocena badania

W pierwszym etapie badań dokonano oceny związku między zyskiem netto badanych banków spółdzielczych a wielkością funduszu udziałowego w badanych bankach spółdzielczych w latach 2005–2012.

Współczynnik korelacji między zmiennością zysku netto a zmiennością poziomu funduszu udziałowego wskazuje na istnienie w latach 2006, 2007, 2008 wyraźnej, ale niskiej korelacji między tymi zmiennymi (Starzyńska 2006). W latach 2005, 2009, 2010, 2011, 2012 natomiast współczynnik korelacji między funduszem udziałowym a zyskiem netto wskazuje na istnienie umiarkowanej zależności korelacyjnej między tymi zmiennymi (Starzyńska 2006). Należy podkreślić, iż w latach 2011, 2012 współczynnik korelacji między zyskiem netto a wysokością funduszu udziałowego charakteryzował się znacząco wyższym poziomem korelacji niż w poprzednich latach, co może wskazywać na wzrost znaczenia tego funduszu w bankach spółdzielczych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że wielkość funduszu udziałowego wpływała dodatnio na wynik finansowy w badanych bankach spółdzielczych. Należy nadmienić, iż model regresji prostoliniowej zysku netto w zależności od wielkości funduszu udziałowego w latach 2006, 2007, 2008 charakteryzował się niskim współczynnikiem determinacji, który oscylował między 6,1 w 2007 do 8,5% w 2008 roku. W pozostałych latach okresu badawczego zmienność zmiennej objaśniającej wyjaśniała od 16,4 w 2005 roku do 46,6% w 2011 zmienności zmiennej objaśnianej. Oznacza to, przy zachowaniu założenia *ceteris paribus*, że w 2011 roku zmienność zmiennej objaśnianej została wyjaśniona przez zmienność zmiennej objaśniającej w blisko 47%, co z kolei oznacza, że ponad 53% zmienności wynikało z wpływu zmienności innych czynników. W roku 2007 zmienność funduszu udziałowego wyjaśniała ponad 6% zmienności zysku netto, co wskazuje na ważność innych czynników dla objaśniania zysku netto w tym roku.

Przeprowadzona analiza testu t-Studenta i testu F (Welfe 2003) wykazała, że wielkość funduszu udziałowego była istotna i nieprzypadkowa w procesie objaśniania zysku netto w bankach spółdzielczych. Można więc przyjąć, że przy niezmiennych innych czynnikach zwiększenie funduszu udziałowego o 1 tys. zł przyczyniało się do wzrostu zysku netto od ponad 128 zł w 2006 roku do blisko 400 zł w 2012 roku.

Tabela 1

Modele regresji prostoliniowej zysku netto (tys. zł) względem wielkości funduszu udziałowego (tys. zł)

	Lata							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Współczynnik korelacji	0,4050	0,2814	0,2480	0,2914	0,4257	0,4988	0,6824	0,6189
Współczynnik determinacji	0,164010	0,079193	0,061526	0,084912	0,181193	0,248803	0,465622	0,383031
Stała	699,857	755,164	1042,45	1352,97	1007,78	988,158	1284,57	1341,73
Współczynnik regresji	0,220692	0,128359	0,13984	0,207401	0,17309	0,250067	0,299849	0,399516
Wartość statystyki t-Studenta	11,05	6,51	5,68	6,75	10,41	12,73	13,33	11,25
Wartość statystyki F	96,36	42,34	32,22	45,58	108,38	162,17	177,75	126,6488

Źródło: badania własne, wartość krytyczna testu t-Studenta dla $n = 238$ i $\alpha = 0,05$ wynosi $t^* = 1,65128$, wartość krytyczna testu F dla $m_1 = 1$, $m_2 = 238$, $\alpha = 0,05$ wynosi $F^* = 5,88083$.

W dalszym etapie zbadano, jak kształtował się poziom ROE i wysokość zysku netto w bankach spółdzielczych w zależności od wielkości funduszu udziałowego. W tabeli 2 przedstawiono wartości graniczne funduszu udziałowego zgodnie z przyjętym podziałem na kwartyle.

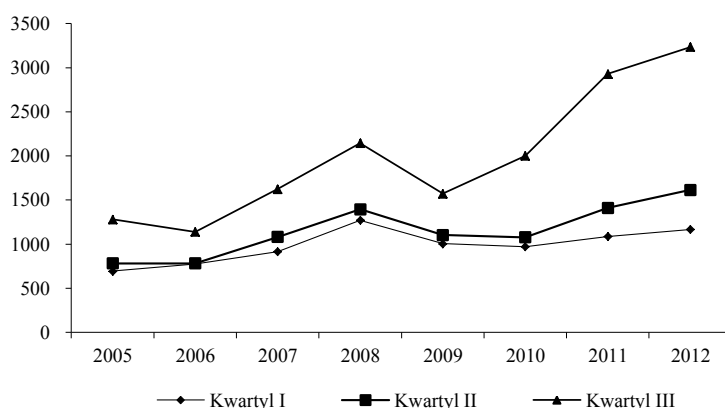
Tabela 2

Fundusz udziałowy w grupach banków spółdzielczych (tys. zł)

	Lata															
	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012	
	od	do	od	do	od	do	od	do	od	do	od	do	od	do	od	do
Kwartył I		313		313		310		310		324		330		348		343
Kwartył II	314	860	314	885	311	913	311	917	325	981	331	976	349	1162	344	1162
Kwartył III	861		886		914		918		982		977		1163		1163	

Źródło: badania własne.

Analiza uzyskanego poziomu zysku netto w zależności od wysokości posiadanego funduszu udziałowego, wynikająca z rysunku 4 wskazuje, że banki o najwyższym poziomie tego funduszu, tj. banki z kwartyla III, uzyskiwały poziom zysku netto znacznie powyżej jego wartości w pozostałych grupach. W przypadku banków spółdzielczych z kwartyla II zaobserwowano, że charakteryzowały się one wyraźnie niższym poziomem zysku netto niż banki z kwartyla III. Na podstawie rysunku 4 stwierdzono, że wraz ze wzrostem funduszu udziałowego wzrastała wysokość generowanego zysku netto w badanych bankach spółdzielczych. Ponadto należy nadmienić, że poziom zysku netto w latach 2005–2012, w zależności od wielkości funduszu udziałowego, wykazywał tendencję wzrostową we wszystkich

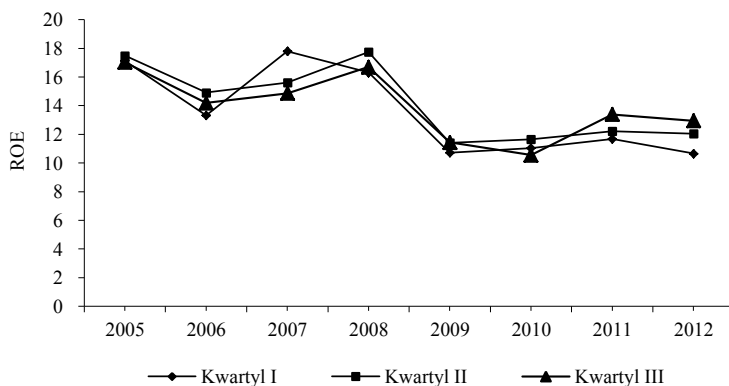
Rysunek 4. Zysk netto w zależności od wielkości funduszu udziałowego (tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

kwartylach. Oznacza to, że wzrost poziomu posiadanego funduszu udziałowego wpływał pozytywnie na zysk netto banku, gdyż zgromadzony wysoki poziom funduszu pozwala na prowadzenie działalności kredytowej w większej skali. Banki spółdzielcze mogą zwiększać poziom funduszy własnych poprzez odpisy z zysku netto lub wpłaty udziałowców, w związku z tym wyższy fundusz udziałowy prowadzi do zwiększania poziomu udzielanych kredytów.

W przypadku wielkości wskaźnika rentowności funduszy własnych w zależności od poziomu funduszu udziałowego, najwyższy jego poziom w latach 2005–2010 odnotowano w bankach z kwartyla II, banki z kwartyla I i III uzyskiwały natomiast niższe wartości ROE. W kolejnych latach okresu badawczego zaobserwowano zmianę tej tendencji. Mianowicie w latach 2011–2012 najwyższy poziom rentowności funduszy własnych uzyskiwały banki z kwartyla III. Może to oznaczać, że banki te po okresie spowolnienia zaczęły znacząco wykorzystywać zgromadzone dotychczas fundusze udziałowe w celu zwiększania swojej efektywności.

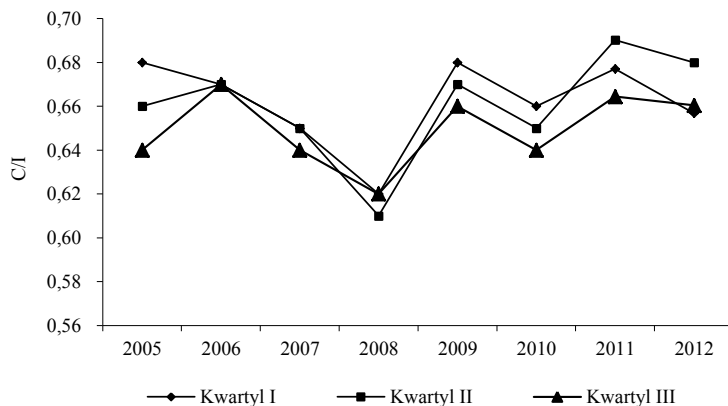
Dane przedstawione na rysunku 5 wskazują, że poziom funduszy udziałowych w niewielkim stopniu oddziałuje na efektywność ekonomiczną banków spółdzielczych, mierzoną poziomem wskaźnika ROE. Może to wynikać z faktu, że fundusz ten stanowi niewielki odsetek funduszy własnych ogółem banku. W związku z tym jego znaczenie jest mniejsze. Ponadto sytuacja mająca miejsce w latach 2005–2010, w której banki o średnim poziomie funduszu udziałowego wykazywały najwyższy poziom ROE, wskazuje na konieczność racjonalnego wykorzystywania funduszy udziałowych w finansowaniu działalności banku, w szczególności w okresie wychodzenia gospodarki ze spowolnienia gospodarczego. W latach poprawy koniunktury fundusz ten może stanowić istotne źródło zwiększania efektywności banków spółdzielczych, a tym samym znacząco wpłynąć na rozwój banków spółdzielczych.

Rysunek 5. Wartość wskaźnika ROE (%) w zależności od wielkości funduszu udziałowego (tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone badania wykazały, że efektywność banków spółdzielczych wyrażona wskaźnikiem C/I była najwyższa w bankach o najwyższym poziomie funduszu udziałowego, tj. bankach z kwartyła III, banki z pozostałych kwartyli natomiast uzyskiwały wyższe wartości C/I. Wskazuje to na fakt, że wyższy poziom funduszu udziałowego przyczyniał się do niższego poziomu kosztów w przeliczeniu na jednostkę wyniku na działalności bankowej.

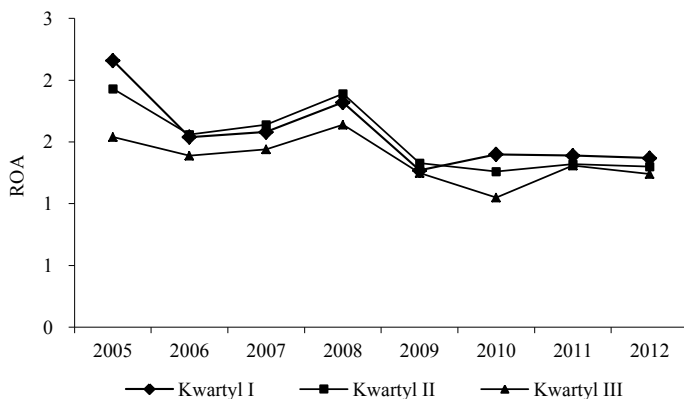

Rysunek 6. Wartość wskaźnika C/I w zależności od wielkości funduszu udziałowego (tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

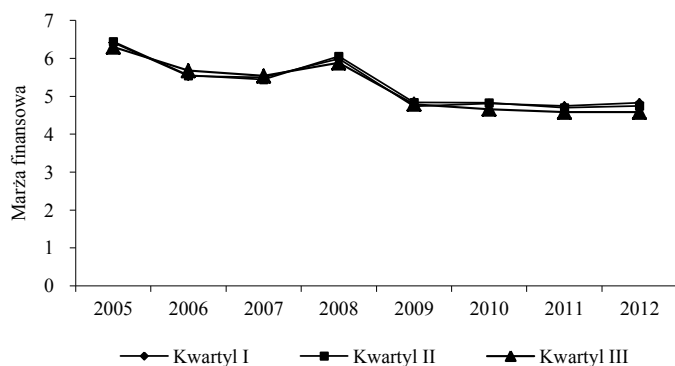
Dalsze analizy dotyczące efektywności wykorzystania funduszu udziałowego przez banki spółdzielcze wykazały, że banki z kwartyła I i II charakteryzowały się wyższymi wartościami ROA w okresie badawczym niż banki z kwartyła III. Może to być wynikiem stosowania zróżnicowanej polityki dywidendy przez badane banki spółdzielcze. Ponadto lokalizacja i szybszy przyrost skali prowadzonej działalności kredytowej (aniżeli zysku) mogły wpłynąć na to, że banki posiadające najwyższy poziom funduszu udziałowego uzyskiwały najniższy poziom ROA.

Na rysunku 8 przedstawiono średnią wartość marży finansowej w zależności od wartości zgromadzonego przez bank funduszu udziałowego. W okresie badawczym wykazuje ona tendencję spadkową niezależnie od poziomu funduszu udziałowego. Należy podkreślić, że w poszczególnych latach wysokość marży finansowej generowanej przez banki według kwartyli funduszu udziałowego była zbliżona, co wskazuje na podobny poziom efektywności w tym zakresie we wszystkich badanych bankach. Jednak, jak wynika z rysunku 8, poziom marży finansowej w bankach spółdzielczych z kwartyła III był niższy w latach 2005, 2008, 2010, 2011, 2012. Jest to wynikiem tego, że banki z kwartyła III charakteryzowały się również tym, że prowadziły działalność w większych aglomeracjach miejskich i zmuszone były do obniżania marży finansowej ze względu na konkurencję ze strony banków komercyjnych.

Rysunek 7. Wartość wskaźnika ROA w zależności od wielkości funduszu udziałowego (%)

Źródło: opracowanie własne.

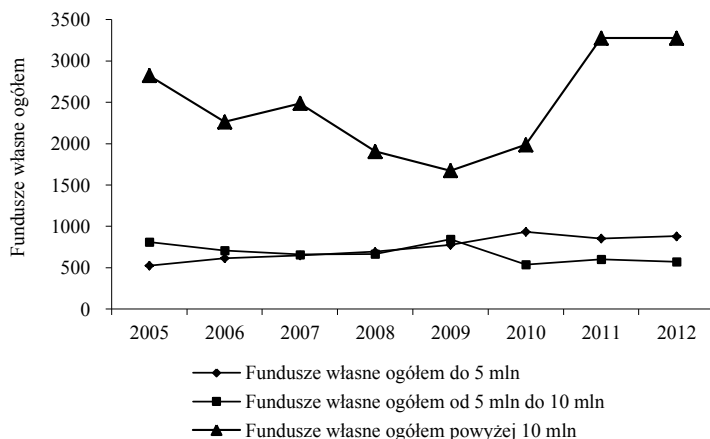
Rysunek 8. Wartość marży finansowej (%) w zależności od wielkości funduszu udziałowego (tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

Mając na uwadze uzyskane wyniki, na podstawie przeprowadzonych badań zbadano średnią wielkość funduszu udziałowego w zależności od wielkości zgromadzonych przez bank spółdzielczy funduszy własnych ogółem. Jak wynika z rysunku 9, najwyższą przeciętną wartość funduszu udziałowego miały banki spółdzielcze o funduszach własnych powyżej 10 mln zł.

W celu podkreślenia ważności tematu, dodatkowo przeprowadzono badania ankietowe wśród zarządzających bankami spółdzielczymi dotyczące istotności maksymalizacji zysku netto oraz zwiększania funduszy udziałowych w rozwoju banków spółdzielczych. Kwestionariusz ankiety został wysłany, w formie elektronicznej oraz listownej, do wszystkich

banków spółdzielczych objętych badaniem, przy czym odpowiedzi uzyskano ze 133 banków. Wskazania ankietowanych przedstawiono w tabeli 3.

Rysunek 9. Przeciętny poziom funduszu udziałowego w zależności od funduszy własnych ogółem banków spółdzielczych w latach 2005–2012 (tys. zł)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3

Klasyfikacja znaczenia zadań stojących przed bankami spółdzielczymi dla ich rozwoju w opinii zarządzających bankami spółdzielczymi (%)

Wariant	Zdecydowanie znaczące	Znaczące	Raczej znaczące	Nie mam zdania	Raczej nieznaczące	Nieznaczące
Maksymalizacja zysku netto	24,0	24,0	48,0	0,0	4,0	0,0
Zwiększanie funduszy własnych banków przez popularyzację członkostwa	12,0	36,0	16,0	0,0	36,0	0,0

Źródło: badania własne.

Jak wynika z badań ankietowych, 48% badanych stwierdziło, że znaczącym i zdecydowanie znaczącym wyzwaniem dla sektora bankowości spółdzielczej jest dążenie do maksymalizacji zysku netto oraz zwiększanie funduszy własnych poprzez popularyzację członkostwa. Co ciekawe, aż 48% zarządzających objętych badaniem stwierdziło, że maksymalizacja zysku jest raczej znacząca, a tylko 16% uznało za raczej znaczące zwiększanie funduszu udziałowego. Interesujące jest to, że 36% badanych banków stwierdziło, że zwiększanie funduszy własnych poprzez popularyzację członkostwa jest raczej nieznaczące. Wskazuje to na fakt, że zarządzający bankami w pewien sposób marginalizują tę formę powiększania bazy funduszy własnych, dzięki której mogliby zwiększyć swój udział w rynku oraz efektywność działania.

Uwagi końcowe

Zwiększanie funduszy własnych banków możliwe jest przede wszystkim poprzez przeznaczanie części zysku netto na fundusz zasobowy lub wpłaty udziałowców na fundusz udziałowy. Pierwsze rozwiązanie jest ściśle związane z efektywnością banków spółdzielczych, która warunkowana jest ich specyfiką, stawiającą za cel główny rozwój rynków i społeczności lokalnych oraz poziomem funduszy własnych. W związku z tym, rozwój banków spółdzielczych uzależniony jest od ich efektywności, a dokładniej od wielkości zysku przeznaczanego na zwiększenie funduszy własnych banku, gdyż stanowi to bazę do prowadzonej przez banki spółdzielcze działalności. Drugie rozwiązanie dotyczy funduszu udziałowego, który przede wszystkim może być zwiększony poprzez wpłaty udziałowców. Tylko połowa banków spółdzielczych wypłaca dywidendy, w związku z tym inwestowanie w udziały banków spółdzielczych jest na ogół nieatrakcyjne. Banki spółdzielcze powinny więc uatrakcyjnić udziały członkowskie w celu zwiększenia funduszy własnych, które w dalszej kolejności mogą posłużyć do wzrostu efektywności banków spółdzielczych.

Uwzględniając uzyskane wyniki badań należy stwierdzić, że fundusz udziałowy umiarkowanie, ale pozytywnie wpływa na efektywność banków spółdzielczych. Ponadto badania wykazały, że zarządzający bankami spółdzielczymi powinni w sposób rozważny dokonywać zwiększania funduszu udziałowego, gdyż z jednej strony jego wzrost przyczynia się do przyrostu zysku netto w wartościach bezwzględnych, z drugiej zaś może powodować obniżenie się rentowności funduszy własnych ogółem banków spółdzielczych.

Literatura

- Balina R. (2013), *Efektywność banków spółdzielczych w zależności od charakteru prowadzonej działalności*, Roczniki Naukowe SERiA, t. 15, z. 3.
- Balina R., Różyński J., Idasz-Balina M., Pochopień J. (2013), *Dynamika obliwa kredytowego a efektywność banków spółdzielczych*, Zarządzanie Finansami i Rachunkowość, t. 1 (2), Warszawa.
- Brzozowska K. (2011), *Retrospektywna ocena zmian w rankingu największych banków świata*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 171, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław.
- Flejterski S., Solorz J.K. (2012), *Systemy bankowe krajów G-20*, Wydawnictwo ZBP, Szczecin.
- Gruszczynski M., Kluza S., Winek D. (2003), *Ekonometria*, Wydawnictwo WSHiFM, Warszawa.
- Janc A. (2004), *Bank i jego miejsce w pośrednictwie finansowym okresu transformacji*, Twigger, Warszawa.
- Janc A., Krymarys-Balcerzak A. (2004), *Funkcjonowanie współczesnego banku*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań.
- Juszczyk S., Balina R., Różyński J., Pochopień J. (2013), *Zmienność funduszy własnych a efektywność banków spółdzielczych*, Zarządzanie i Finanse, r. 11, nr 2, cz. 1, Gdańsk.
- Kowalski O., Balina R., Różyński J. (2013), *Czynniki warunkujące zysk netto banków spółdzielczych*, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie, Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 103, Warszawa.
- Litwińczuk H. (1995), *Prawo bilansowe*, Warszawa.
- Różyński J. (2009), *Bankowość spółdzielcza przed szansą dynamicznego i nowoczesnego rozwoju*, Głos Banków Spółdzielczych, nr 4.
- Starzyńska W. (2006), *Podstawy statystyki*, Difin, Warszawa.
- Szambelańczyk J. (2006), *Banki spółdzielcze w Polsce w procesach zmian systemowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.

- Szambelańczyk J., Mielnik M. (2006), *Problemy efektywności banków spółdzielczych w Polsce w procesach konsolidacji*, w: *Bankowość Instytucje, instrumenty i strategie rozwojowe w dobie integracji gospodarczej*, red. J. Węclawski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin .
- Szustak G. (2009), *Kapitał własny a bezpieczeństwo, efektywność i konkurencyjność banku*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Ustawa z dnia 16 września 1982 r. *Prawo spółdzielcze*, DzU 1982, nr 30, poz. 210.
- Welfe A. (2003), *Ekonometria*, Wyd. III, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Zalcewicz A. (2009), *Bank spółdzielczy. Aspekty prawne tworzenia i funkcjonowania*, Warszawa.
- Zaleska M. (2002), *Fundusze własne banków (spółdzielczych) – podstawy prawne i aspekty ekonomiczne*, Studia i Prace SGH, Kolegium Zarządzania i Finansów, z. 25, Warszawa.

PARTICIPATION FUND AS A KEY TOOL FOR DEVELOPMENT OF COOPERATIVE BANKING IN POLAND

Abstract: The aim of the study was to determine the importance of participation fund in the development of the cooperative banking sector in Poland. The study was conducted on a sample of 240 cooperative banks. The study used the following measures of effectiveness: net profit [thousand PLN], ROE [%], C / I ratio, ROA [%], the financial margin [%]. Considering getting results it should be noted that the participation fund moderately but positively affects the efficiency of cooperative banks. In addition, studies have shown that managing cooperative banks should prudently be made to increase the share of the fund, on the one hand, its growth contributes to the increase in net profit in absolute terms, on the other hand can cause a decrease in the profitability of total own funds of cooperative banks.

Keywords: cooperative bank, own funds, economic efficiency, participation fund

Cytowanie

- Juszczak S., Balina R., Stola E., Różyński J. (2014), *Fundusze udziałowe kluczowym narzędziem rozwoju bankowości spółdzielczej w Polsce*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 802, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 65, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 485–497; www.wneiz.pl/firfu.

